

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

1. Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Hallitusohjelman tavoitteena julkisten hankintojen osalta on lisätä kilpailua ja hankintojen houkuttelevuutta. Tämä tavoite on hyvä.

Lausuntokierroksella oleva esitys hankintalain muuttamiseksi ei kuitenkaan kovin hyvin vastaa näihin tavoitteisiin. Se lisää jo nykyisellään hyvin säänneltyjen julkisten hankintojen sääntelyä entisestään, normien purkutavoitteen vastaisesti lisää uusia normeja ja monimutkaistaa entisestään julkisia hankintoja.

2. Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

- a. Kuinka hyvin **hankintalain** 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

Esitykset voivat edistää hankintojen huolellista valmistelua, mutta ne ovat ristiriidassa hallituksen norminpurku tavoitteiden kanssa. Lähtökohtaisesti kaikki yli 10 miljoonan euron arvoiset hankkeet ovat kunnille merkittäviä ja ne valmistellaan huolella, joten osassa pykäläiä olevia, hankintayksikölle lisätehtäviä aiheuttavia muutoksia ei kannateta.

- b.
c. Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?
d.

3. Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Ehdotus sidosyksikön vähimmäisomistusta koskevasta 10 %:n vaatimuksesta on täysin kohtuuton ja perusteeton kuntien omistamien infrayhtiöiden osalta. Tällaisia yhtiöitä ovat mm. Turun Seudun Vesi Oy (TSV), Turun Seudun Puhdistamo Oy (TSP) ja Lounais-

Suomen Jätehuolto Oy (LSJH). Erityisesti vesihuollon osalta yhtiöt huolehtivat kuntien lakisääteisestä tehtävästä, ovat osa yhteiskunnan keskeistä infrastruktuuria sekä turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta kriittisiä yhtiöitä. LSJH vastaa yhä kiristyvien ympäristösäädösten ja kiertotalouden vaatimuksiin yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisellä alalla.

Sidosyksiköiden kautta hankitut palvelut ovat kunnille taloudellinen tapa järjestää ne yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Erityisesti pienet ja keskiuuret kunnat ovat vaikeuksissa jopa lakisääteisten tehtävien kanssa (vesihuolto kokonaan), mikäli lakimuutos toteutuu lausunnolla olevassa muodossa.

Yksi kuntien lakisääteisistä perustehtävistä on kirjastopalveluiden järjestäminen. Tämän toteuttamiseksi kunnalliset kirjastot ovat muodostaneet seudullisia kirjastojen yhteenliittymiä, kuten 18 kunnan Vaskikirjastot Varsinais-Suomessa. Yli 100 kuntaa (9 kirjastokimppaa) on perustanut yhdessä voittoa tavoittelemattoman Koha-Suomi Oy:n, joka on kehittänyt uuden kirjastojärjestelmän tilanteessa, jossa markkinoita hallitsi yksi kansainvälinen toimija. Tällaista kirjastojen yhteistoimintaa ei kannata romuttaa.

4. Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

Toteutuessaan uudistus lisää kuntien kustannuksia, vaikka sillä tavoitellaan kustannussäästöjä. Kustannukset syntyvät mm. yhtiöiden ja palveluiden purkamisesta ja toiminnan uudelleen organisoimisesta sekä sen edun menettämisestä, minkä kuntien yhteinen neuvotteluvoima ja keskittäminen on tuonut.

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

Vesihuollon (TSV ja TSP) osalta toiminta ei mitenkään voi jatkua markkinaehtoisena, koska kyseessä on huoltovarmuskriittinen lakisääteinen tehtävä. Osakkaina olevat kunnat ovat tehneet näihin kahteen yhtiöön yli 300 milj. €:n investoinnit. Lisäksi valtioneuvosto valmistelee lakimuutosta, jolla kuntia kielletään luovuttamasta vähemmistöosuuttakaan vesiyhtiöistä yksityiselle toimijalle. Niinpä asiallista vaihtoehtoa ei ole olemassa näitä yhtiöitä koskien.

Jätehuollon osalta on vaikea nähdä kunnollista vaihtoehtoa jätteiden käsittelylle. Jätteiden kuljetus on järjestettävissä yksityisten yritysten toimesta ja niin se tälläkin hetkellä järjestetään.

Koha-Suomi Oy on kuntien kokonaan omistama yhtiö, jonka kautta kunnat ylläpitävät ja kehittävät Koha-kirjastojärjestelmää yhteistyössä. Esitetty lakimuutos rikkoisi nykyisen toiminnan ja tehokkaan tavan tuottaa kirjastojärjestelmäpalvelut. Mikäli näin tapahtuu, niin ainoa hyötyjä voi olla kansainvälinen ohjelmistotalo.

Lukuisten kuntien samanaikainen kirjastojärjestelmän kilpailutustarve viivästyttäisi kilpailutuksia kohtuuttomasti ja todennäköisesti johtaisi siihen, että uutta järjestelmää ei voitaisi ottaa käyttöön siirtymäaikana, eikä kirjastopalveluita pystyittäisi tarjoamaan kuntalaisille lain edellyttämällä tavalla.

Valtakunnallisten toimijoiden – kuten Tiera, Sarastia tai Monetra osalta ratkaisut haetaan tarvittaessa yhdessä ja näiltä osin on mahdollista, että palveluita hankitaan uudella tavalla tai markkinoilta. Kunnat myös voivat kotiuttaa aikaisempia ulkoistuksia.

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

Muutoksesta ei seuraa taloudellisia hyötyjä, vaan esityksen mukaiset muutokset lisäävät kuntien kustannuksia, purkavat/vaikeuttavat hyvin toimivaa kuntien yhteistyötä, ja aiheuttavat varsinkin pienille ja keskisuurille kunnille suuria vaikeuksia jopa lakisääteisten ja huoltovarmuuden kannalta välttämättömien toimintojen ylläpitoon varsinkin vesihuollon järjestämisen osalta, mutta myös jätehuollon osalta.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

Siirtymäajat eivät ole riittäviä varsinkaan silloin, kun on kysymys huoltovarmuuden kannalta kriittisten tehtävien hoitamisesta. Sidosyksiköitä koskeva kirjaus johtaa siihen, että toimivia yhteistyön muotoja, kuten osakeyhtiötä joudutaan purkamaan tilanteessa, jossa ei ole tiedossa muuta yhtä toimivaa ratkaisua.

5. **Turvallisuus ja huoltovarmuus**

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Esitys on erityisen haitallinen huoltovarmuuden kannalta keskeisille kuntien infrayhtiöille, kuten Turun Seudun Vesi Oy (TSV), Turun Seudun Puhdistamo Oy (TSP) ja Lounais-Suomen Jätehuolto Oy (LSJH). Yhtiöiden taustalla on todella mittavat investoinnit, joista osakaskunnat ovat vastanneet. Niillä turvataan yhteiskunnan kannalta kriittistä puhtaan veden saantia sekä kiristyvien ympäristönormien vaatimusten mukaista jätevesien käsittelyä ja jätehuoltoa.

Kunnilla on lakiin perustuva velvollisuus huolehtia näistä palveluista kaikissa olosuhteissa. Lisäksi valtioneuvosto on puhtaan veden osalta parhaillaan valmistelemassa lakiesitystä, jossa kunnilta kielletään mahdollisuus myydä edes osa näitä koskevista yhtiöistä yksityiselle taholle, joten senkin johdosta jo on tärkeää, että turvallisuus ja huoltovarmuus otetaan keskeisesti huomioon myös hankintalain uudistuksessa.

6. **Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen**

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

Muutos vähentää hallinnollista taakkaa ja sujuvoittaa menettelyä niin hankintayksikön kuin tarjoajien näkökulmasta. Tämä on myös lakiesityksessä ainut normien purkuun tähtäävä toimenpide ja hankintayksiköille erittäin tervetullut.

7. **Hankintojen ilmoittaminen**

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Tervetulleena pidetään 101 §:n selkeytystä hankintailmoituksen kielen osalta. Jälki-ilmoituksia kansallisten hankintojen osalta ei pidetä lainkaan tervetulleina, koska se lisäisi hallinnollista taakkaa. Tästä lisäyksestä tulisi luopua.

8. **Muut huomiot**

On valitettavaa, että lausuntopyynnölle lähetetystä lakiesityksestä ei ole tehty vaikutusarviointia siten, kuin niistä tavanomaisesti tehdään. Ei ole kannatettavaa menettelyä se, että vaikutusten arviointi tehdään vasta, kun lausunnot on saatu.